

Innowacyjność w praktyce pedagogicznej

Tom I

Teoria i praktyka

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO

Innowacyjność
w praktyce pedagogicznej

Tom I

Teoria i praktyka

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3658

50 lat
Uniwersytetu
Śląskiego
w Katowicach

Innowacyjność w praktyce pedagogicznej

Tom I
Teoria i praktyka

pod redakcją
URSZULI SZUŚCIK i RENATY RASZKI

Redaktor serii: Publikacje Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji
URSZULA SZUŚCIK

Recenzent
IRENA ADAMEK

Redakcja: JOANNA ZWIERZYŃSKA
Projekt okładki: ALEKSANDRA GAŹDZICKA
Redakcja techniczna: MAŁGORZATA PLEŚNIAR
Korekta: ANNA SOŃTA
Łamanie: MAREK ZAGNIŃSKI

Copyright © 2017 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-633
ISBN 978-83-226-3103-4
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3104-1
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 11,75. Ark. wyd. 14,0.
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Wstęp (*Urszula Szuścik, Renata Raszka*) / 7

LIDIA WOLLMAN

Nauczyciel innowator XXI wieku jako organizator środowiska uczenia się / 11

KRYSTYNA DURAJ-NOWAKOWA

Innowacje nauczycieli jako liderów organizacji i zarządzania praktyką pedagogiczną / 25

MACIEJ KOŁODZIEJSKI, MAŁGORZATA PRZYBYSZ-ZAREMBA

Polimorficzne wymiary generowania innowacji w edukacji – wątki rozproszone / 38

BEATA OELSZLAEGER-KOSTUREK

O potrzebie kształcenia studentów pedagogiki do innowacyjnego myślenia o procesie edukacji w kontekście nabywania kompetencji komunikacyjnych / 50

MAŁGORZATA ZALEWSKA-BUJAK

Obszary deficytów twórczych działań nauczycieli dzisiejszej szkoły / 67

JOLANTA BONAR, ANNA BUŁA

Refleksyjna praktyka źródłem kompetencji nauczyciela dla wspierania rozwoju dziecka / 78

ELŻBIETA MAREK

W poszukiwaniu metod wspierania aktywności edukacyjnej dzieci w młodszym wieku szkolnym (na podstawie analizy wybranych programów kształcenia zintegrowanego) / 88

JADWIGA OLEKSY

Studenckie praktyki pedagogiczne jako przestrzeń realizacji działań twórczych / 104

6 ■ Spis treści

TERESA GIZA

Innowacje w teorii i praktyce wczesnoszkolnej na Ukrainie / 116

GABRIELA KAPICA, KORNELIA SOLICH

W poszukiwaniu skutecznej koncepcji kształcenia nauczycieli języka obcego dzieci / 128

DOMINIKA DURAJ

Jak pomóc dziecku stać się przedszkolakiem. Proces adaptacji do środowiska przedszkolnego / 142

BARBARA CYGAN

Skuteczna diagnoza jako podstawa pomocy pedagogicznej dzieciom w przedszkolu / 156

ANIDA SZAFRAŃSKA

Innowacyjna działalność placówek wychowania przedszkolnego na przykładzie Przedszkola Miejskiego nr 10 w Bytomiu / 170

Indeks nazwisk / 183

Wstęp

Innowacyjność tak w teorii, jak i praktyce pedagogicznej jest podyktowana perspektywą nieustannie zmieniającego się otoczenia społeczno-kulturowego. Teoretycy oraz praktycy zaangażowani w kreowanie procesu edukacji dzieci stale powinni zadawać sobie pytanie nie tylko o to, czy szkoła przygotowuje kolejne pokolenia do życia w prawdziwym, realnym świecie, ale również – w jakim kierunku orientuje ich życie.

Pierwszy tom, pt. *Innowacyjność w praktyce pedagogicznej. Teoria i praktyka*, który oddajemy do rąk Czytelników, zawiera rozważania dotyczące roli nauczyciela innowatora w kreowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego i opiekuńczego oraz organizacyjnego funkcjonowania przedszkola i szkoły, a w związku z tym potrzeby kształcenia przyszłych pedagogów do innowacyjnego myślenia o procesie edukacji. Publikacja zawiera również przykłady innowacji z praktyki pedagogicznej w przedszkolu oraz klasach I–III szkoły podstawowej.

Lidia Wollman ukazuje współczesnego nauczyciela jako innowatora XXI wieku, będącego przede wszystkim organizatorem środowiska uczenia się uczniów. Jego zadaniem jest rozpoznanie dotychczasowej wiedzy, umiejętności i potrzeb edukacyjnych uczniów, obserwowanie ich rozwoju w celu aranżowania sytuacji dydaktyczno-wychowawczych, które będą sprzyjać aktywności poznawczej każdego dziecka.

Krystyna Duraj-Nowakowa ukazuje nauczyciela jako lidera organizacji i zarządzania własną praktyką pedagogiczną. Od kwalifikacji, a także kompetencji organizacyjnych i do zarządzania nauczyciela jako lidera zależy efektywność jego pracy i współpracy z uczniami. Zdaniem Autorki, nauczyciel sam powinien być wychowany w procesach przygotowania do, po pierwsze, odbioru, tj. przyjęcia i aplikacji cudzych pomysłów działań innowacyjnych, a po drugie, do współtworzenia lub tworzenia, wytwarzania pomysłów na innowacje.

Maciej Kołodziejski i Małgorzata Przybysz-Zaremba przedstawiają wymiary generowania innowacji w edukacji. Autorzy zwracają uwagę na kreatywne my-

ślenie jako niezbędny czynnik pojawienia się innowacyjności rozumianej jako działanie i wdrożenie. Uważają oni, iż w edukacji obarczonej wieloma czynnikami należy raczej myśleć o innowacjach przyrostowych (podtrzymujących), wzmacniających coś, co już jest i działa, co jest używane. Dzięki temu można poprawić jakość procesu edukacyjnego lub uczynić go bardziej efektywnym i skutecznym.

Beata Oelszlaeger-Kosturek dostrzega potrzebę kształcenia studentów do innowacyjnego, tj. kreatywnego i niestereotypowego myślenia o praktyce pedagogicznej. Zdaniem Autorki, w kontekście kształcenia studentów do innowacyjnego myślenia o edukacji szczególne znaczenie mają kompetencje komunikacyjne nauczyciela, bowiem dzięki nim możliwe jest odbieranie i wartościowe wykorzystanie w procesie edukacyjnym informacji docierających do nauczyciela ze strony uczniów w formie samorzutnych wypowiedzi (pytań i stwierdzeń).

Małgorzata Zalewska-Bujak ukazuje obszary deficytów twórczych działań dzisiejszej szkoły. Swoje spostrzeżenia wywodzi z autorskich analiz wywiadów swobodnych z nauczycielami opisującymi to, czego doświadczają w swej codzienności.

Jolanta Bonar i Anna Buła przedstawiają założenia i wyniki projektu „Poznać – Zrozumieć – Doświadczyc”, realizowanego w latach 2010–2014 na Uniwersytecie Łódzkim. Teoretyczne podstawy praktycznego kształcenia nauczycieli wczesnej edukacji opracowane zostały na podstawie koncepcji refleksyjnej praktyki pedagogicznej, niezbędnej do rozumienia zdarzeń edukacyjnych zachodzących w klasie szkolnej oraz umiejętności ich wyjaśniania.

Elżbieta Marek prezentuje wyniki prowadzonej przez siebie analizy jakościowej wybranych programów kształcenia zintegrowanego, której celem było poszukiwanie najciekawszych sposobów wspierania aktywności edukacyjnej dzieci w młodszych wiekach szkolnym.

Jadwiga Oleksy ukazuje rzeczywiste doświadczenia przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i wychowania przedszkolnego w zakresie możliwości oraz warunków podejmowania przez nich działań twórczych. Autorka zwraca uwagę na to, że zdarza się, iż studenci realizujący praktyki pedagogiczne w szkole lub przedszkolu trafiają tam ze świadomością konieczności realizacji zajęć zgodnie z najnowszymi koncepcjami edukacyjnymi, w których twórczość odmieniana jest na wiele sposobów, jednak konfrontacja z rzeczywistością bardzo szybko weryfikuje i ostudza ich zapał do podejmowania działań twórczych aktywizujących dzieci.

Teresa Giza opisuje innowacje w teorii i praktyce wczesnoszkolnej dokonujące się obecnie na Ukrainie, w których to, jak zauważa Autorka, zarówno następują powrót do dokonań nowatorskich z lat po II wojnie światowej oraz wdrażanie doświadczeń z granicznych, jak i powstają nowe rozwiązania.

Gabriela Kapica i Kornelia Solich prezentują koncepcję kształcenia nauczycieli edukacji elementarnej i języka obcego. Poruszany przez Autorki temat może zaciekać uczelnie, które planują uruchomienie takich specjalności.

Dominika Duraj ukazuje istotę procesu adaptacji małego dziecka do środowiska przedszkolnego oraz podkreśla szczególną rolę, jaka przypada rodzicom przygotowującym dziecko do przedszkola.

Barbara Cygan opisuje rezultaty badań własnych odnoszących się do wczesnego wykrywania u dzieci w wieku przedszkolnym trudności, opóźnień, dysharmonii czy zaburzeń rozwojowych oraz ich korygowania z wykorzystaniem „Programu wspomagająco-korygującego”.

Anida Szafrńska opisuje innowacyjną działalność placówek wychowania przedszkolnego na przykładzie programu „Nauczyciele i rodzice razem”, realizowanego w Przedszkolu Miejskim nr 10 w Bytomiu.

Redaktorzy tomu składają szczególne podziękowania Recenzentowi – Profesor dr hab. Irenie Adamek – za podjęcie trudu recenzowania pracy oraz cenne uwagi i sugestie przekazane wszystkim autorom opracowania. Jednocześnie wyrażają swoje uznanie i dziękują wszystkim osobom, które przyczyniły się do powstania publikacji.

Urszula Szuścik, Renata Raszka

Indeks nazwisk

A

Adamek Irena 9, 54, 56, 62, 92, 100, 101, 165, 168
Altszuller Gienrich 12
Amabile Teresa 45
Amin Ash 39, 47
Amonaszwili Szałwa 119
Andrzejewska Ewa 128, 130, 139, 145, 154
Andrzejewska Jolanta 145, 154
Anglin Jeremy M. 18, 22
Arends Richard I. 55, 56, 62

B

Babiaková Simoneta 58, 62
Balowski Mieczysław 59, 63
Bałachowicz Józefa 54, 58, 62, 156, 168
Banajski Ryszard 29, 35
Barge Kevin J. 60, 64
Bartkowicz Zdzisław 35, 54, 64
Barton Len 58, 64
Bartosik Bożena 156, 168
Bartz Brunon 29
Bąbel Przemysław 71, 76
Bednarkowa Wiga 91, 101
Bednarowicz Sebastian 85, 86
Benavides Francisco 12, 17, 18, 22, 23
Bereźnicki Franciszek 56, 62, 88, 101
Bibler Włodzimierz 119, 120
Biłos Edward 59, 62

Blachnik-Gęsiarz Marietta 108, 114
Błasiak Anna 151, 155
Boczarowa Ołena 116, 125
Boekaerts Monique 17, 19, 22
Bogdanienko Jerzy 40, 47
Bogdanowicz Marta 96, 165, 168
Bogdanowska Zenobia 38, 47
Bokus Barbara 59, 60, 62, 64
Bonar Jolanta 8, 78, 80, 85, 86, 87, 107, 108, 111, 113, 116, 126
Bowkett Stephen 109, 113
Brudnik Edyta 90, 99, 101
Bruner Jerome S. 17, 18, 22
Bruton Davis 43, 45, 47
Brzezińska Anna I. 156, 168
Brzozowska-Brywczyńska Maja 72, 76
Budniak Alina 56, 65
Bukowska Anna 153, 154
Buller Leszek 38, 47
Buła Anna 8, 78, 80, 85–87, 116, 126
Burkovičova Radmila 56, 62
Bybluk Marian 119, 125

C

Cabanová Mariana 65
Carnell Eileen 14, 16, 23
Chutorski Andriej 119
Ciechanowska Dorota 56, 64
Claxton Guy 14–18, 20–23
Cléro Claude 109, 111, 113

Csikszentmihalyi M. 43
 Cygan Barbara 9, 156, 169
 Cytowska Beata 157, 168
 Czeglak Agnieszka 143, 154, 162, 168
 Czekał Katarzyna 108, 113
 Czerepaniak-Walczak Maria 52, 62, 82,
 86

D

Damski J. 29, 35
 Danek Jan 56, 62
 Dawid Łucja 59, 61, 64, 66
 Dawydow Wasilij 119
 Day Christopher 60, 62
 Dąbrowska Małgorzata 60, 62
 De Bono Edward 17, 22
 Deleżyńska Katarzyna 137, 139
 Delors Jacques 19, 22
 Den Brok Perry 55, 65
 Denek Kazimierz 52, 55, 62, 63, 70, 71,
 76, 138, 140
 Denicolo Pam 57, 62, 63
 Dennison Gail 165, 168
 Dennison Paul 165, 168
 Deverell Andrea 44, 47
 Dewey John 111
 Długosz-Bilous Henryka 70, 76
 Douškova Alena 62
 Drucker Peter F. 39, 47
 Dudzikowa Maria 65, 68, 76, 82, 86
 Dumont Hanna 12, 17, 18, 22, 23
 Duraj Dominika 9, 142, 155
 Duraj-Nowakowa Krystyna 7, 25, 26,
 28–30, 35, 36
 Dybowska Ewa 151, 155
 Dylak Stanisław 56, 57, 61–63, 80, 82,
 86
 Dymara Bronisława 15, 19, 21–23, 50, 51,
 54, 62, 111

E

Ehrlich Andrzej 39, 47, 48
 Elkonin Daniil 119
 Elsner Danuta 27, 35
 Erenc-Grygoruk Grażyna 137, 139

F

Fischer Kurt W. 18, 22
 Fish Della 80, 81, 86
 Fish Marion C. 55, 64
 Fisher Robert 58, 62
 Franko Iwan 121
 Freeman Christopher 39, 47
 Freinet Celestyn 54, 63, 92, 95, 101, 111,
 178, 179

G

Gabzdyl Jolanta 60, 66
 Gajdzica Anna 54, 56, 62, 64
 Gibbs Graham 72, 76
 Giza Teresa 8, 116, 125–127
 Giza-Poleszczuk Anna 34, 35
 Gloton Robert 109, 111, 113
 Gładysz Jolanta 137, 140
 Goddard John B. 39, 47
 Godlewski Michał 89, 102
 Gołębnik Bogusław 56, 62
 Gonczarenko Semen 120
 Gordon Thomas 27, 35
 Góralski Andrzej 54, 63
 Górniewicz Ewa 160, 168
 Górniok-Naglik Alina 23, 24, 107, 113
 Grabczak-Ryszka Elżbieta 12, 23
 Grabowska Elżbieta 54, 63
 Griffin Ricky W. 27, 35
 Gruszczuk-Kolczyńska Edyta 145, 147,
 154, 156, 165, 168, 169
 Grzeszkiewicz Bożena 63
 Gustina Charles 44, 47
 Guz Sabina 142, 145, 154
 Guziuk-Tkacz Marta 161, 162, 168

H

Hackbert Peter H. 44, 47
 Haman Maciej 59, 60, 62, 64
 Hatti John 21
 Hawryluk Piotr 165, 168
 Hejnicka-Bezwińska Teresa 80, 86
 Hinton Christina 18, 22
 Holt John 67, 76
 Hurek Józef 55, 65

Hurlo Lucyna 38, 47
Hutchinson Scott 44, 47

I

Iljin Jewgienij 119
Iluk Jan 137, 140
Istance David 12, 17, 18, 22, 23
Izdebski Paweł 60, 64

J

Jakubowicz-Bryx Anna 92, 101
Janicka-Panek Teresa 91, 97, 101
Janowska Zofia 12, 17, 18, 22, 23, 105
Janowski Andrzej 12, 17, 18, 22, 23, 105, 114
Janowski Maciej 114
Jarosz Ewa 157, 158, 160, 161, 168
Jarowienko Tetiana 120
Jaworska Aleksandra 60, 64
Jegier Aneta 91, 101
Jodłowska Bogusława 107, 113
Juszczak Stanisław 56, 65

K

Kaliszewska Małgorzata 86
Kamińska Aleksandra 55, 63
Kandiko Camille B. 43, 47
Kapica Gabriela 8, 107, 110, 114, 128, 137, 140, 141
Kapica-Curzytek Joanna 137, 140
Karbowniczek Jolanta 151, 155
Karpińska-Szaj Katarzyna 128, 139
Karwat T. 171, 180
Karwowska-Struczyk Małgorzata 129, 137, 140, 141
Kasáčová Bronislava 58, 59, 62, 63, 65
Kempisty Anna 153, 154
Key Ellen 111
Kędra Marzena 91, 95, 101, 102
Kic-Drgas Joanna 130, 131, 140
Kienig Anna 142, 154
Kipp Katherine 144, 155
Kisiel Bożena 165, 168
Kisiel Mirosław 51, 52, 56, 63–65
Kiszkurno-Koziej Ewa 58, 64

Klichowski Michał 55, 64
Klim-Klimaszewska Anna 147, 148, 152, 154, 171, 172, 180
Kliś Maria 52, 63
Klus-Stańska Dorota 58, 63, 81, 83, 86, 89, 101
Kłosińska Tatiana 54, 63, 95, 101
Knutsen Zofia 58, 64
Kobylińska Dorota 60, 64
Kocór Maria 55, 63
Koc-Seniuch Genowefa 53, 63
Kojas Wojciech 53, 57–59, 61, 63, 64, 66, 70, 76, 107, 114
Kołodziejcki Maciej 7, 38, 48, 54, 63
Komora Juraj 64
Komorowska Hanna 128, 130, 131, 137, 140
Konopnicka Iwona 58, 63, 112, 114
Konowrocka Dorota 67, 76
Kopeć Izabela 149, 154
Kopijek P. 35
Kopik Aldona 91, 95, 102
Korczak Janusz 111
Kotarba-Kańczugowska Marta 130, 140
Kotusiewicz Alicja 82, 86
Kowaluk Marzena 35, 54, 64
Kowolik Piotr 52, 53, 63
Kozielecki Józef 106, 114
Krajewski Jacek 156, 168
Krajewski Władysław 29, 35
Krauze-Sikorska Hanna 55, 64
Krawcewicz Stanisław 57, 65
Krejtz Krzysztof 72, 76
Kruk-Lasocka Joanna 156, 168
Kruszewski Krzysztof 55, 58, 62, 63, 80, 86, 109, 113
Krzemińska Wanda 129, 131, 140
Kubacki Krzysztof 46, 47
Kubiczek Bożena 92, 101
Kujawiński Jerzy 33, 35
Kupisiewicz Czesław 56, 63, 88, 101
Kuszek Kinga 55, 56, 63, 64
Kwaśnica Robert 53, 63, 82–84, 86
Kwaśniewska Małgorzata 143, 155
Kwiatkowska Anna 38, 47

- Kwiatkowska Henryka 57, 63, 80, 81, 86
 Kwieciński Piotr 58, 64
 Kwieciński Zbigniew 53, 56, 58, 62–64,
 83, 86
- L**
- Laska Eugenia I. 57, 63
 Levine D.A. 18, 23
 Lewartowska-Zychowicz Małgorzata 83,
 86
 Lewowicki Tadeusz 56, 60, 62–64
 Ligęza Maria 59, 64
 Ligus Rozalia 35
 Lipska Agnieszka 137, 140
 Lisenkowa Sofia 119
 Lisowska Elżbieta 159, 168
 Lodge Caroline M. 14, 16, 23
 Lubowiecka Jadwiga 142, 144, 148, 155
 Lucas Bill 18, 23
 Lyons P. 35
 Luptáková-Vančiková Katarina 62
- Ł**
- Łoskot Małgorzata 95, 96, 101
 Łukasik Beata 71, 76
 Łukaszewicz Ryszard 21, 23, 24
- M**
- Maciąg Jolanta 59, 64
 Mackiewicz Michał 108, 113
 Maclaren Iain 45, 47
 Madaliński Michał 17, 22
 Magda-Adamowicz Marzenna 26, 35,
 36, 150, 155
 Makowska Alicja 27, 35
 Maleńczyk Halina 129, 140
 Malinowski Mariusz 50, 65
 Marek Elżbieta 8, 88, 100, 101, 103, 136,
 139, 140
 Marody Mirosława 34, 35
 Masgutowa Swietłana 165, 168
 Matusiak Krzysztof B. 39, 48
 Meighan Roland 58, 64
 Melosik Zbyszko 108, 113
 Michalak Joanna 60, 62
 Michalewska Maria T. 51–53, 63–65
 Michałowski Stanisław Czesław 23
 Mickiewicz Adam 42
 Mielech Alina 51, 64
 Milerski Bogusław 29, 35, 52, 62
 Mizerek Henryk 81, 86
 Modrzejewska-Świgulska Monika 44
 Molyak Valentin O. 124
 Montessori Maria 111, 119
 Moore Sarah 44, 47
 Moroz Henryk 70, 76, 137, 140
 Morreale Shewryn P. 60, 64
 Moss Gloria 46, 47
 Moszyńska Anna 90, 99, 101
 Mroziak Barbara 18, 22
 Mrózek Robert 53, 63, 70, 76, 137, 140
 Mucha Karina 91, 101
 Muchacka Bożena 58, 64, 66
 Murawska Ewa 56, 58, 63
 Musierowicz Małgorzata 177
 Musioł Adam 54, 66
- N**
- Nagajowa Maria 54, 64
 Nalaskowski Aleksander 69, 76
 Nesterowicz Piotr 36
 Nęcka Ewa 30, 36, 44, 71
 Niemierko Bolesław 88, 101
 Nowak Jolanta 55, 64
 Nowakowska-Buryła Ilona 54, 64
 Nowicka Marzenna 58, 63
- O**
- Obuchowska Irena 161
 O'Connor Evelyn A. 55, 64
 Oelszlaeger Beata 56, 64, 138, 140
 Oelszlaeger-Kosturek Beata 8, 50
 Ogrodzka-Mazur Ewa 54, 56, 58, 64–66,
 107, 110, 114
 Okoń Wincenty 30, 31, 36, 41, 47, 56, 64,
 88, 89, 100–102, 144, 155, 171, 180
 Olczak Agnieszka 150, 155
 Oleksy Jadwiga 8, 104, 105, 107, 110, 114,
 115
 Oleśniewicz Piotr 55, 63

Olszewska Barbara 92, 101
 Osiatyński Wiktor 12, 23
 Ostrowska Bronisława 54, 65
 Owczarska Beata 90, 99, 101

P

Palka Stanisław 137, 140
 Pamuła Małgorzata 131, 137, 140
 Parkhurst Helen 111
 Pasternacka-Ochocka Grażyna 137, 140
 Pearson Allen T. 105, 114
 Perkins David 21, 23
 Petlák Erich 64
 Pęczkowski Ryszard 57, 62, 63
 Piaget Jean 144, 147
 Pielachowski Józef 82, 86
 Pieter Józef 104, 114
 Pietrański Zbigniew 29, 36
 Piwowarska-Krukowska Hanna 153, 155
 Podracki Jerzy 54, 64
 Poplucz Jan 56–58, 65
 Porayski-Pomsta Józef 54, 64
 Portik Milan 65
 Pólturzycki Józef 88, 102
 Pridakova A. 63
 Prufer Paweł 54, 65
 Przyborowska Beata 171, 180
 Przybysz-Zaremba Małgorzata 7, 38, 47,
 49, 54, 65
 Puślecki Władysław 59, 63, 112, 114

R

Rabczuk Wiktor 19, 22
 Radzikowska Dorota 80, 85, 86
 Raszka Renata 9, 65
 Redlisiak Grażyna 91, 101
 Revelle Jack B. 46, 47
 Ritchhart Ron 21, 23
 Rogalska-Marasińska Aneta 34, 36
 Rostańska Eugenia 52, 55, 65
 Rusakowska Daniela 32
 Rusiński Michał 35

S

Sajdak Anna 71, 72, 76

Samujło Małgorzata 35, 54, 64
 Sandeen Cathy A. 44, 47
 Sawiński Julian P. 172, 180
 Schaffer David R. 144, 155
 Schön Donald 80
 Schulz Roman 29, 31, 33, 34, 36, 38, 47,
 50, 65, 111
 Sherborne Weronika 165, 168
 Siek-Piskozub Teresa 137, 140
 Šimik Ondřej 56, 65
 Skałbania Barbara 157–161, 168
 Smak Ewa 30, 36
 Small Ruth V. 43, 47
 Smith Andrew 46, 48
 Smogorzewska Joanna 70, 71, 76
 Sobierańska Dorota 129, 137, 140, 141
 Sobieszczyk Maria 36
 Solich Kornelia 8, 128, 141
 Sørensen Patricia 144, 155
 Sośnicki Kazimierz 88, 102
 Spietzberg Brian H. 60, 64
 Stalmach-Tkacz Anna 91, 101
 Stawasz Edward 39, 48
 Steiner Rudolf 119
 Stemplewska-Żakowicz Katarzyna 72, 76
 Stopolska Joanna 108, 113
 Strykowska Justyna 82, 86
 Strykowski Wacław 81, 82, 86
 Studenski Ryszard 70, 76
 Such Renata 40, 48
 Suchomlinski Wasilij 116
 Suświłło Małgorzata 145, 146, 155
 Sweet Rebecca 44, 47
 Szadzińska Ewa 57, 65
 Szafrąńska Anida 9, 170, 181
 Szczepański Jan 33, 36
 Szczepska-Pustkowska Maria 83, 86, 89,
 101
 Szczotka Martyna 151, 155
 Szczurek-Boruta Alina 56, 64, 65
 Szczytniewska Bożena 58, 65
 Szeffler Elżbieta 36
 Szempruch Jolanta 108, 114
 Szerszeń Paweł 137, 140
 Szewczuk Katarzyna 151, 155

- Szewczuk Włodzimierz 144, 155
 Szmidt Krzysztof J. 26, 36, 44, 54, 65, 68,
 76, 111
 Szot Maria 137, 140
 Szpotowicz Magdalena 129, 131, 137,
 140, 141
 Szejnberg Aleksander 55, 65
 Szuman Stefan 111
 Szumna Dorota 58, 66
 Szurowska Beata 91, 101
 Szuścik Urszula 9, 54, 56, 58, 64–66,
 100, 101, 107, 110, 114
 Szybisz Maria 57, 63
 Szymański Mirosław 58, 66
 Szyszka Edyta 104, 114
 Szyszka Michał 104, 114
- Ś**
- Śliwerski Bogusław 24, 29, 35, 52, 53, 56,
 62, 63, 66, 68, 69, 76, 83, 86, 108, 113
 Świrko-Pilipczuk Janina 56, 62
- T**
- Taraszkiewicz Małgorzata 91, 101
 Taraszkiewicz Zuzanna 91, 101
 Tarnowska K. 137, 141
 Toffler Alvin 12, 23
 Tomaszewski Tadeusz 89, 102
 Tripp David 80, 86
- U**
- Usenko Natalii 179
- V**
- Vaidyanathan Sheena 43, 48
 Vikas Om 43, 48
- W**
- Walker Stephen 58, 64
 Waloszek Danuta 21, 23
 Wasielewski M. 60, 62
 Watkins Chris 14, 16, 18, 23
 Wawrzyniak-Beszterda Renata 68, 76
 Webber Ross A. 39, 48
- Whalley Caroline 14, 16, 23
 Wielgosz E. 54, 66
 Wieszczezyńska Ewa 131, 137, 141
 Więckowski Ryszard 69, 76, 89, 102, 136,
 139–141
 Wilczyńska Magdalena 165, 168
 Wiliam Dylan 21, 23
 Winczura Barbara 157, 168
 Włoch Agnieszka 156, 159, 167, 169
 Włoch Stanisława 59, 63, 156, 159, 167,
 169
 Wojciechowska-Charlak Barbara 61, 66
 Wojtaś Martyna 144, 155
 Wollman Lidia 7, 11, 14, 22, 23, 106–108,
 113, 114
 Wołkow Igor 119
 Wosianek Joanna 91, 101
 Woydyłło Ewa 12, 23
 Woźniak Olga 130, 141
 Wysocka Ewa 157, 161, 162, 168, 169
- Y**
- Yasik Anastasia E. 55, 64
- Z**
- Zaczyński Władysław 89, 102
 Zalewska-Bujak Małgorzata 8, 53, 54,
 58, 64–67, 77
 Zalewski Romuald I. 39, 48
 Zankow Leonida 119
 Zatorska Monika 91, 102
 Zbróg Zuzanna 156, 168
 Zhao Yifan 44, 48
 Zielińska Ewa 145, 147, 154, 156, 165,
 168
 Ziemiński Stefan 158
 Zimny Tomasz M. 71, 76
 Zyzik Elżbieta 143, 155
- Ż**
- Żłobicki Wiktor 109, 114
 Żuchelkowska Krystyna 150, 155
 Żuchowski Jerzy 39, 48
 Żylińska Marzena 19, 23, 100, 102

ISSN 0208-6336
Cena 20 zł (+ VAT)

Więcej o książce

ISBN 978-83-226-3104-1

9 788322 631041

